

PRETENȚIILE PRIVIND SATISFAȚIA ECHITABILĂ¹

I. Introducere

1. Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu acordă o satisfacție echitabilă în mod automat atunci când constată o încălcare a unui drept garantat de Convenție sau de protocoalele sale. Acest lucru este indicat în mod clar în articolul 41, conform căruia Curtea acordă o satisfacție echitabilă doar atunci când dreptul intern nu permite repararea integrală a consecințelor încălcării, însă chiar și atunci doar „dacă este cazul” („if necessary” în textul englez și „s’il y a lieu” în textul francez).

2. În plus, satisfacția acordată de Curte în temeiul articolului 41 din Convenție trebuie să fie „echitabilă” („just” în textul englez și „équitable” în textul francez), avându-se în vedere circumstanțele cauzei. Așadar, Curtea va lua în considerare caracteristicile particulare ale fiecărui caz în parte. Curtea poate decide că pentru anumite capete de cerere, constatarea încălcării reprezintă, în sine, o satisfacție echitabilă suficientă, fără a mai fi necesară acordarea unei compensații pecuniare. De asemenea, Curtea ar putea considera din motive de echitate că se impune acordarea unei sume mai mici decât valoarea prejudiciului suferit sau decât totalul costurilor și al cheltuielilor suportate de reclamant, sau chiar că nu se impune acordarea nici unei sume cu acest titlu. Aceasta poate surveni, de exemplu, atunci când situația invocată, cuantumul prejudiciului sau nivelul costurilor sunt imputabile reclamantului însuși. La stabilirea cuantumului satisfacției acordate, Curtea poate lua în considerare atât situația reclamantului, ca parte vătămată în urma unei încălcări, cât și situația Părții Contractante, ca parte responsabilă de protejarea interesului general. În fine, Curtea ia în considerare, de regulă, și situația economică a Statului în cauză.

3. Când acordă o satisfacție în baza articolului 41 din Convenție, Curtea poate decide să se ghideze după standardele legislației interne fără însă ca aceasta să fie o obligație.

4. Reclamantii trebuie să respecte condițiile pertinente de formă și de fond prevăzute de Convenție și Regulamentul Curții pentru prezentarea cererii de satisfacție echitabilă.

II. Prezentarea pretențiilor privind satisfacția echitabilă: cerințe legate de formă

5. Termenele și celelalte cerințe de formă ce trebuie respectate la formularea pretențiilor privind satisfacția echitabilă sunt indicate în articolul 60 al Regulamentului Curții, care, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

1. Orice reclamant care, în cazul constatării unei încălcări a drepturilor sale ce decurg din Convenție, solicită acordarea unei satisfacții echitabile conform articolului 41 al acesteia, trebuie să formuleze o cerere distinctă în acest sens.

2. Reclamantul trebuie să își cificeze pretențiile formulate în baza articolului 41 și să trimită documente justificative în susținerea acestora în termenul indicat pentru depunerea observațiilor pe fond, în afara situației în care președintele Camerei decide altfel.

3. Dacă reclamantul nu respectă cerințele prevăzute în alineatele precedente, Camera poate respinge, în totalitate sau în parte, pretențiile sale.

...

¹Instrucțiuni de aplicare emise pe 28 martie 2007 de Președintele Curții, în conformitate cu articolul 32 al Regulamentului Curții.

Astfel, Curtea cere ca pretențiile să fie clar formulate și însoțite de documente justificative; în lipsa acestora, pretențiile pot fi respinse. De asemenea, Curtea va respinge pretențiile care au fost precizate doar în formularul de cerere, dar care nu au fost reiterate la etapa corespunzătoare a procedurii, precum și pretențiile depuse în afara termenului.

III. Prezentarea pretențiilor privind satisfacția echitabilă: cerințe legate de fond

6. Curtea poate acorda satisfacție echitabilă în temeiul articolului 41 al Convenției pentru:

- a) daune materiale;
- b) daune morale; și
- c) costuri și cheltuieli.

1. Daunele la modul general

7. Trebuie demonstrată existența unei legături clare de cauzalitate între dauna solicitată și încălcarea pretinsă. Curtea nu va considera suficientă o legătură nesemnificativă între pretinsa încălcare și daună, și nici o simplă speculație referitoare la ce s-ar fi putut întâmpla.

8. Compensația poate fi acordată atâta vreme cât daunele sunt rezultatul încălcării constatate. Nicio despăgubire nu poate fi acordată pentru daune cauzate de evenimente sau situații care, în viziunea Curții, nu au constituit o încălcare a prevederilor Convenției, sau pentru daune legate de capete de plângere declarate inadmisibile la o etapă anterioară a procedurii.

9. Scopul pentru care Curtea acordă despăgubiri cu titlu de daune este acela de a compensa reclamantul pentru consecințele prejudiciabile ale încălcării. Scopul nu este deci acela de a sancționa Partea contractantă responsabilă. Prin urmare, până în acest moment, Curtea a considerat neavenite cererile de daune etichetate ca „punitive”, „cu titlu exemplar” sau „agravante”.

2. Daunele materiale

10. Principiul aplicabil în cazul daunelor materiale este acela conform căruia reclamantul ar trebui să fie repus, în măsura posibilului, în situația în care s-ar fi aflat dacă încălcarea constatată nu s-ar fi produs, cu alte cuvinte, *restitutio in integrum*. Aceasta poate însemna acordarea unei compensații pentru pierderea efectiv suferită (*damnum emergens*), sau pentru un beneficiu nerealizat sau diminuat (*lucrum cessans*).

11. Este în sarcina reclamantului să demonstreze faptul că daunele materiale au fost cauzate de încălcarea/încălcările invocate. Reclamantul trebuie să trimită documente justificative care să dovedească, pe cât posibil, nu numai existența, dar și cuantumul sau valoarea daunelor.

12. În mod normal, compensația acordată de Curte reflectă cuantumul integral al prejudiciului calculat. Totuși, dacă prejudiciul nu poate fi calculat în mod exact, Curtea va face o estimare, pornind de la informațiile de care dispune. Cum se menționează și în punctul 2 de mai sus, Curtea poate identifica motive pentru care să acorde, în echitate, o compensație mai mică decât întregul cuantum al pierderii suferite.

3. Daunele morale

13. Ceea ce acordă Curtea cu titlu de daune morale are scopul de a constitui o compensație financiară pentru un prejudiciu abstract, ca de exemplu pentru suferința fizică sau psihică.

14. Prin natura lor, daunele morale nu sunt susceptibile de a fi calculate cu precizie. Dacă existența vreunui prejudiciu este stabilită, și în situația în care Curtea consideră că se impune acordarea unei indemnizații pecuniare, estimarea acesteia se va face în echitate, pornind de la reperele stabilite în propria ei jurisprudență.

15. Reclamanții care doresc să primească compensație pentru prejudiciul moral suferit sunt invitați să precizeze suma care, după aprecierea lor, ar fi echitabilă. Acei reclamanți care se consideră victime ale mai multor violări ale Convenției pot solicita fie o sumă globală, care să acopere toate pretinsele încălcări, fie câte o sumă separată, corespunzătoare fiecărei încălcări invocate.

4. Costuri și cheltuieli de judecată

16. Curtea poate dispune acordarea acelor costuri și cheltuieli suportate de către reclamant – atât la nivel intern, cât și ulterior, în procedurile din fața Curții – în demersurile sale privind fie împiedicarea încălcării, fie înlăturarea consecințelor acesteia. Asemenea cheltuieli includ în mod uzual costurile legate de reprezentare, taxe de timbru etc. Pot fi, de asemenea, incluse cheltuieli legate de deplasări și cazare, în special dacă acestea sunt ocazionate de participarea reclamantului la audierea în fața Curții.

17. Curtea va acorda doar acele cheltuieli care sunt în strânsă legătură cu încălcarea constatată. Nu vor fi acordate cheltuielile legate de capete de cerere care fie nu au condus la constatarea unei încălcări, fie au fost declarate inadmisibile. De aceea, ar fi preferabil ca reclamantul să formuleze în mod separat pretențiile privind cheltuielile pentru fiecare încălcarea Convenției invocată.

18. Costurile și cheltuielile trebuie să fi fost suportate în mod real. Cu alte cuvinte, reclamantul trebuie să le fi plătit sau să fie obligat să le plătească în virtutea unei obligații legale sau contractuale. Orice sumă plătită sau datorată de către autoritățile naționale sau de Consiliul European cu titlu de asistență judiciară va fi dedusă din suma acordată pentru costuri și cheltuieli.

19. Costurile și cheltuielile trebuie să fi fost necesare. Cu alte cuvinte, acestea trebuie să fi fost inevitabile pentru împiedicarea încălcării sau repararea consecințelor ei.

20. Cuantumul acestora trebuie să fie rezonabil. În cazul în care Curtea constată că suma cerută este excesivă, aceasta va acorda o sumă pe care o va considera rezonabilă, conform propriei estimări.

21. Curtea solicită dovezi, cum ar fi facturi detaliate. Acestea trebuie să fie suficient de detaliate pentru a permite Curții să determine în ce măsură cerințele de mai sus au fost îndeplinite.

5. Informații cu privire la plată

22. Reclamanții sunt rugați să indice un cont bancar în care doresc să fie plătite sumele acordate. Reclamanții trebuie să specifice dacă doresc ca o anumită sumă, cum ar fi plata pentru costuri și cheltuieli, să fie plătită separat, de exemplu direct în contul reprezentanților lor.

IV. Forma reparațiilor acordate de Curte

23. În cazul în care va acorda o satisfacție echitabilă, Curtea o va face de regulă sub forma unei sume de bani ce trebuie plătită de Partea Contractantă victimei sau victimelor încălcărilor Convenției. Numai în caz foarte excepțional, Curtea poate pune în vedere Părții Contractante pârâte să ia anumite măsuri în vederea încetării sau a remedierii încălcării într-o anumită cauză. Curtea poate, însă, decide să ofere indicații în ce privește modul de executare a propriilor hotărâri (conform articolului 46 al Convenției).

24. Orice sumă în bani acordată în baza articolului 41 al Convenției va fi de obicei exprimată în euro (EUR, €) indiferent de moneda în care reclamantul își formulează solicitările. Dacă reclamantului i se va face plata într-o altă monedă decât euro, Curtea va dispune ca sumele acordate să fie convertite în această monedă la cursul de schimb aplicabil la data plății. Când își formulează solicitările, reclamantul trebuie să aibă în vedere, dacă este cazul, implicațiile acestei reguli cu privire la rezultatele convertirii sumelor exprimate în diverse monede în euro sau invers.

25. Curtea fixează din oficiu un termen-limită pentru efectuarea oricăror plăți care urmează a fi făcute, termen care în mod normal este de trei luni de la data la care hotărârea a devenit definitivă și executorie. De asemenea, Curtea va dispune plata penalităților de întârziere în cazul depășirii termenului-limită. Penalitățile de întârziere se calculează în funcție de rata marginală de împrumut practică de Banca Centrală Europeană la care se adaugă trei puncte procentuale pentru toată perioada de întârziere.